

BEZPIECZEŃSTWO I HIGIENA PRACY

Materiał pomocniczy dla strażaków

Ochotniczych Straży Pożarnych

Obecnie w Polsce nie istnieje żaden przepis prawny odnoszący się tylko i wyłącznie do obiektów Ochotniczych Straży Pożarnych, dlatego należy dążyć aby obiekty te dostosować do przepisu obowiązującego w Państwowej Straży Pożarnej.

Każda jednostka jest zobowiązana utrzymywać pomieszczenia strażnicy, budynki i inne obiekty budowlane oraz teren, urządzenia i sprzęt z nimi związany w stanie zapewniającym bezpieczne i higieniczne warunki użytkowania. Nadzoruje i zapewnia to – naczelnik OSP, odpowiedzialny za sprawy operacyjno – techniczne.

Bezpieczeństwo i higiena pracy ma na celu ochronę strażaków przed zagrożeniami zdrowia i życia.

DEFINICJE

Pojazd pożarniczy - rozumie się przez to pojazdy ratownicze, gaśnicze i specjalistyczne, przeznaczone do ćwiczeń, szkolenia i akcji ratowniczych;

Sprzęt specjalistyczny (ratowniczo-gaśniczym) - rozumie się przez to przedmioty, maszyny, urządzenia, przenośne lub przewoźne, stosowane przez jednostki ochrony przeciwpożarowej, służące do prowadzenia akcji ratowniczych;

Sprawianie sprzętu specjalistycznego - rozumie się przez to zespół czynności mających na celu przygotowanie sprzętu do akcji ratowniczej, ćwiczeń lub szkolenia, w tym np. składanie, rozstawianie i ustawianie tego sprzętu;

Środki ochrony indywidualnej strażaka - rozumie się przez to urządzenia lub wyposażenie przewidziane do noszenia bądź trzymania w celu ochrony strażaka przed zagrożeniami, które mogą mieć wpływ na jego bezpieczeństwo i zdrowie;

Strefa zagrożenia - rozumie się przez to obszar, w którym występuje zagrożenie dla życia lub zdrowia;

Dekontaminacja - rozumie się przez to usuwanie skażeń powstałych na skutek działania substancji chemicznych na ludzi, zwierzęta i sprzęt; rozróżnia się dekontaminację wstępną - na terenie akcji ratowniczej, oraz dekontaminację właściwą - poza terenem akcji, w celu całkowitego usunięcia skażenia.

Przepisy ogólne

Szkolenie oraz ćwiczenia w zakresie bezpieczeństwa i higieny służby mają na celu zapobieganie ryzyku zawodowemu poprzez informowanie strażaków o występujących zagrożeniach i trenowanie procedur sprawnego działania podczas akcji ratowniczych.

Kierujący akcją ratowniczą oraz prowadzący ćwiczenia lub szkolenie:

- 1) wyznacza stanowiska pracy i organizuje przebieg ćwiczeń lub szkoleń zgodnie z przepisami i zasadami bezpieczeństwa i higieny służby;

- 2) zapewnia stosowanie środków ochrony indywidualnej;
- 3) uwzględnia zabezpieczenie strażaków przed czynnikami niebezpiecznymi, szkodliwymi i uciążliwymi;
- 4) egzekwuje przestrzeganie przez strażaków przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny służby;
- 5) uwzględnia zgłaszane przez strażaków niedyspozycje psychofizyczne.

Niesprawny sprzęt specjalistyczny lub środki ochrony indywidualnej wycofuje z użycia i skutecznie zabezpiecza przed ponownym wykorzystaniem.

W miejscach zagrożonych bezpośrednim kontaktem z materiałami oraz czynnikami niebezpiecznymi i szkodliwymi dla zdrowia (np. tlenek węgla), przed podjęciem oraz w trakcie czynności ratowniczych, stosuje się sprzęt i urządzenia specjalistyczne sygnalizujące zaistniałe zagrożenia.

W przypadku wystąpienia zagrożeń strażak stosuje adekwatne środki ochrony indywidualnej

Sprzętu specjalistycznego i środków ochrony indywidualnej strażak używa zgodnie z instrukcją. Podlegają one sprawdzeniu po każdorazowym użyciu, a stosowane podczas szkolenia - podlegają sprawdzeniu przed rozpoczęciem ćwiczeń.

WYMAGANIA BEZPIECZEŃSTWA I HIGIENY PRACY W OBIEKTACH PRZEZNACZONYCH DLA JEDNOSTEK OCHOTNICZYCH STRAŻY POŻARNYCH

Wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy w zakresie użytkowania obiektów przeznaczonych dla jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych

Do najważniejszych wymagań BHP dotyczących obiektów i terenów wokół należy zaliczyć:

- obowiązek utrzymania budynku i pomieszczeń oraz terenów i urządzeń w stanie zapewniającym bezpieczne i higieniczne warunki pracy wynikające z odrębnych przepisów,
- utrzymanie ładu i porządku w obiekcie strażnicy OSP oraz na terenie do niej przyległym,
- odpowiednie oznakowanie terenu strażnicy tablicami informacyjnymi i znakami ostrzegawczymi,
- trwałe ogrodzenie działki,
- sprawne instalacje elektryczne, odgromowe, wentylacyjne, grzewcze itp.
- drożne, niczym nie zastawione drogi komunikacji wewnętrznej,
- zabezpieczenie pokrywami lub kratkami zamocowanymi w płaszczyźnie podłogi lub podłoża wszelkich otworów np. studzienek, kanałów,
- drogi i place manewrowe powinny posiadać nawierzchnię dostosowaną do obciążenia użytkowanych pojazdów pożarniczych,

- wyjazd z jednostek na drogę publiczną powinien zapewniać dobrą widoczność i być oznakowany znakami ostrzegawczymi,

Najważniejsze wymagania BHP obowiązujące w garażach i pomieszczeniach strażnicy OSP:

- w pomieszczeniach obiektów strażnic nie instaluje się:
  - progów w drzwiach,
  - drzwi wahadłowych;
  - drzwi wyposażonych w zamki powodujące zaczepianie się o nie.
- dopuszcza się instalowanie drzwi przeszklonych szkłem niepowodującym urazów po jego stłuczeniu.
- garaże jednostek OSP wyposaża się w:
  - instalację grzewczą zapewniającą utrzymanie temperatury w jego wnętrzu nie niższej niż + 5 °C;
  - mechaniczną instalację wyciągu spalin.
- pojazdy znajdujące się w garażu ustawia się wyłącznie na wyznaczonych dla nich stanowiskach
- granicę stanowiska w garażu oznacza się na powierzchni podłogi pasem koloru białego o szerokości 0,1 m.
- pomiędzy stanowiskiem a ścianami lub elementami konstrukcyjnymi garażu, jak również za i przed pojazdem, zapewnia się przejście o szerokości nie mniejszej niż 1,2 m; odstępy pomiędzy pojazdami umożliwiają swobodne otwieranie drzwi pojazdów.
- elementy konstrukcyjne, zapadki drzwi garażowych i inne elementy stwarzające możliwość uderzenia lub potknięcia się o nie oznacza się przemiennymi, żółto-czarnymi, ukośnymi pasami ostrzegawczymi.
- drzwi łączące ciągi komunikacyjne z garażem nie mogą otwierać się na zewnątrz garażu.
- w garażach:
  - przed uruchomieniem silników włącza się instalację wyciągu spalin, a w razie jej niesprawności lub braku - nie uruchamia się silników przed otwarciem bram garażowych;
  - ogranicza się pracę silników do niezbędnego minimum.
  - odstępy pomiędzy pojazdami powinny umożliwiać swobodne otwieranie drzwi pojazdów,
  - pojazdy powinny być zawsze ustawiane przodem do bram garażowych,

- w przypadku braku możliwości spełnienia powyższych warunków załoga zajmuje miejsca dopiero po wyjeździe pojazdu z garażu.
- w garażach zabrania się przechowywania materiałów pędnych i smarów,
- sprzęt pożarniczy, instalacje i urządzenia techniczne należy obsługiwać zgodnie z postanowieniami właściwej instrukcji oraz zgodnie z zasadami bezpieczeństwa,

Strażnice, w których znajdują się przewody kominowe, do których podłączone są urządzenia grzewcze powinny być czyszczone w następujących częstotliwościach:

- urządzenia na paliwo stałe minimum 4 razy w roku,
- na paliwo gazowe lub olejowe, dwa razy do roku,
- przewody wentylacyjne minimum raz w roku.

Obiekty OSP – wymagania dla instalacji

Naprawę i konserwację tych urządzeń dokonuje wyłącznie osoba posiadająca świadectwa i kwalifikacje, określone w odrębnych przepisach.

Strażnice wyposażone w instalacje elektryczne i piorunochronne powinny być poddawane badaniom okresowym w zakresie sprawności połączeń, osprzętu, zabezpieczeń i środków ochrony od porażeń, oporności izolacji, przewodów oraz uziemień instalacji i aparatów. Najdłuższy okres między badaniami wynosi 5 lat.

Wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy dotyczące wyposażenia technicznego obiektów przeznaczonych dla jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych

Maszyny, urządzenia, sprzęt specjalistyczny, instalacje i narzędzia, zwane dalej "sprzętem", wprowadza się do użytkowania po:

- 1) odbiorze przeprowadzonym przez organ dozoru technicznego lub przez inny właściwy organ, w przypadku gdy sprzęt podlega takiemu odbiorowi;
- 2) sprawdzeniu kompletności dokumentacji technicznej.

Sprzęt taki mogą obsługiwać zgodnie z przeznaczeniem osoby zapoznane z instrukcją i przeszkolony w zakresie jego używania

Sprzętu należy przechowywać w warunkach określonych w dokumentacji technicznej.

Należy zapewnić terminową konserwację, przeglądy techniczne i naprawy sprzętu przez wykwalifikowany personel techniczny.

Środki ochrony indywidualnej

Kodeks pracy stanowi jednoznacznie, że pracodawca ma obowiązek zapewnić pracownikom bezpieczeństwo i ochronę ich zdrowia w każdym aspekcie związanym z pracą. Macierzysta jednostka OSP powinna zapewnić strażakom środki ochrony

indywidualnej, a jej dowódca wymagać stosowania ich podczas akcji ratowniczych, ćwiczeń czy szkoleń.

Przedmiotami środków ochrony indywidualnej są:

- ubrania specjalne
- rękawice specjalne
- kominiarka
- buty strażackie
- hełm strażacki.

Środkami ochrony indywidualnej strażaka są urządzenia lub wyposażenie przewidziane do noszenia bądź trzymania w celu ochrony strażaka przed zagrożeniami, które mogą mieć wpływ na jego bezpieczeństwo i zdrowie.

Sprzęt ochrony indywidualnej strażaka powinien posiadać świadectwo dopuszczenia Centrum Naukowo Badawczego Ochrony Przeciwpożarowej.

Ubrania specjalne

Odzież ochronną używaną przez strażaka-ratownika reguluje norma PN-EN 469, która określa minimalne wymagania dla takiej odzieży. Strażak powinien używać odzieży ochronnej, która gwarantuje odporność na przesiąkanie wody, działanie podwyższonej temperatury oraz punktowych bodźców termicznych, częściową odporność na działanie czynników chemicznych, dobrą widoczność w różnych warunkach oświetlenia oraz zapewnienie bezpieczeństwa pracy na wysokości, bez dodatkowego wyposażenia. Ubrania takie nie powinny krępować ruchów oraz powinny zapewnić komfort termiczny w różnych warunkach atmosferycznych.

Rękawice specjalne

Głównym ich celem jest ochrona przed urazami mechanicznymi, substancjami chemicznymi, wysokimi i niskimi temperaturami, promieniowaniem cieplnym, prądem elektrycznym, czynnikami biologicznymi oraz innymi zagrożeniami.

Kominiarka

Głównym zadaniem jest ochrona twarzy, karku i całej głowy. Nie może ograniczać pola widzenia i ruchów głowy. Powinna być niepalna.

Buty specjalne

Muszą być odporne na działanie ługów, kwasów, olejów i przesiąkanie wody. Powinno być wyposażone w metalowe ochrony palców stopy (nosek stalowy) oraz stalową międzypodeszwę.

Hełm strażacki (dla strażaków OSP w kolorze białym) powinien zapewnić ochronę głowy przed urazami podczas akcji ratowniczych ćwiczeń.

Wymagania w zakresie zabezpieczenia medycznego strażaków podczas akcji ratowniczych, ćwiczeń lub szkolenia

Strażak powinien być przeszkolony w zakresie kwalifikowanej pierwszej pomocy i posiadać ważne zaświadczenie o ukończeniu takiego szkolenia.

Realizując zadania z zakresu kwalifikowanej pierwszej pomocy, strażak stosuje środki ochrony indywidualnej, w szczególności rękawiczki jednorazowego użytku oraz okulary lub przyłbicę.

W przypadku gdy strażak uległ skażeniu materiałem potencjalnie zakaźnym, substancjami niebezpiecznymi lub doznał urazu w wyniku oddziaływania innych czynników szkodliwych dla zdrowia, podlega niezbędnemu badaniu lekarskiemu.

W przypadku bezpośredniego kontaktu odzieży i sprzętu specjalistycznego strażaka z materiałem potencjalnie zakaźnym, substancjami niebezpiecznymi i innymi czynnikami szkodliwymi należy przeprowadzić odkażanie tej odzieży i sprzętu.

WYMAGANIA BEZPIECZEŃSTWA I HIGIENY PRACY PODCZAS ĆWICZEŃ LUB SZKOLENIA

Wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy wobec organizatorów i uczestników ćwiczeń lub szkolenia

Organizator ćwiczeń lub szkolenia zapewnia bezpieczne i higieniczne warunki ich prowadzenia.

Strażak uczestniczący w ćwiczeniach lub szkoleniu powinien posiadać przeszkolenie z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy oraz aktualne orzeczenie lekarskie o zdolności do udziału w akcjach ratowniczych i ćwiczeniach.

Przygotowując, a następnie prowadząc ćwiczenia lub szkolenie, eliminuje się okoliczności zagrażające życiu lub zdrowiu strażaka, a w szczególności:

- 1) nie prowadzi się ćwiczeń lub szkolenia w miejscach o dużym natężeniu ruchu bez uprzedniego zabezpieczenia tych miejsc;
- 2) nie prowadzi się ćwiczeń na powierzchni akwenu i pod powierzchnią akwenu w miejscach niebezpiecznych bez właściwego nadzoru oraz sprzętu ratunkowego;
- 3) nie prowadzi się ćwiczeń lub szkolenia na wysokości i poniżej poziomu terenu oraz z użyciem statku powietrznego, bez zapewnienia strażakowi bezpieczeństwa i bez środków łączności;

4) nie wykorzystuje się osób do pozoracji podczas ćwiczeń lub szkolenia na wysokości i poniżej poziomu terenu oraz na wodzie i pod wodą, jeżeli zagrażałoby to ich życiu lub zdrowiu.

Teren ćwiczeń lub szkolenia zabezpiecza się przed dostępem osób postronnych niebiorących udziału w ćwiczeniach lub szkoleniu.

Przed przystąpieniem do ćwiczeń lub szkolenia prowadzący je:

- 1) sprawdza obiekt i stanowisko, w którym będą prowadzone ćwiczenia lub szkolenie, oraz sprzęt przeznaczony do ćwiczeń, a w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości - powoduje ich usunięcie;
- 2) sprawdza, czy wszyscy uczestnicy ćwiczeń lub szkolenia posiadają wymagane środki ochrony indywidualnej;
- 3) omawia ich przebieg, a także organizację łączności i sposób przekazania decyzji o ich przerwaniu;
- 4) omawia warunki bezpieczeństwa związane z występującymi zagrożeniami.

Przed przystąpieniem do ćwiczeń lub szkolenia strażak dokonuje oceny sprawności używanych środków ochrony indywidualnej, a w przypadku niesprawności wymienia na sprawne.

Strażak uczestniczący w ćwiczeniach lub szkoleniu niezwłocznie zgłasza prowadzącemu odniesione obrażenia oraz zauważone zagrożenia dla życia lub zdrowia.

Prowadzący ćwiczenia lub szkolenie przerywa je w razie stwierdzenia:

- 1) niebezpieczeństwa zagrażającego życiu lub zdrowiu uczestników;
- 2) uchybień organizacyjno-technicznych;
- 3) nieprawidłowego wykonywania elementów ćwiczeń lub szkolenia oraz nieprzestrzegania przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy.

Wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy podczas ćwiczeń lub szkolenia na wysokości i poniżej poziomu terenu

Podczas ćwiczeń lub szkolenia na wysokości oraz poniżej poziomu terenu, należy zapewnić asekurację ćwiczących w miejscach grożących upadkiem oraz stałą kontrolę prawidłowego zabezpieczenia. W szczególności zwraca się uwagę na:

- 1) stateczność ustawienia i zabezpieczenia drabin;
- 2) mocowanie lin
- 3) kompletność wyposażenia, prawidłowe założenie i stosowanie przez ćwiczących środków ochrony indywidualnej;
- 4) zabezpieczenie miejsc grożących wypadkiem;

Podczas ćwiczeń na wysokości nie stosuje się technik ratowania lub samoratowania innych niż opisanych w regulaminach, a w szczególności zabrania się:

- 1) opuszczania ślizgiem po bocznicach drabiny;
- 2) wykonywania skoków ćwiczebnych na skokochrony i ratownicze poduszki pneumatyczne.

Wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy podczas ćwiczeń lub szkolenia na wodzie (lodzie) lub pod wodą (lodem)

Organizator ćwiczeń lub szkolenia na obszarach wodnych i zalodzonych:

- 1) powiadamia właściciela drogi wodnej o planowanych ćwiczeniach lub szkoleniu;
- 2) oznacza miejsca ich prowadzenia;
- 3) wyznacza do kierowania nimi strażaków, którzy posiadają doświadczenie i umiejętności z zakresu prowadzenia działań w takich warunkach;
- 4) wyposaża uczestników ćwiczeń lub szkolenia przebywających na powierzchni wody i w bezpośredniej bliskości jej brzegów oraz na jednostkach pływających, a także na akwenach zalodzonych, w środki ochrony indywidualnej, a w szczególności w:
  - a) kombinezon ratunkowy, kamizelkę asekuracyjną lub inne środki ochrony indywidualnej zabezpieczające przed utonięciem,
  - b) środki sygnalizacji wizualnej lub dźwiękowej,

Na wodach śródlądowych objętych powodzią nie przeprowadza się ćwiczeń lub szkolenia.

Podczas ćwiczeń lub szkolenia na obszarach wodnych i zalodzonych, a w szczególności:

- 1) w niesprzyjających warunkach hydro- i meteorologicznych,
- 2) w nocy,
- 3) przy prędkości prądu wody większej niż 0,5 m/s,
- 4) w przestrzeniach zamkniętych
  - stosuje się sprzęt, środki ratownicze i łączności, odpowiednie do występujących zagrożeń.

Nie wykonuje się zadań i czynności samowolnie, a także bez wymaganych zabezpieczeń.

Za bezpieczeństwo jednostki pływającej i osób na niej przebywających odpowiada dowodzący tą jednostką.

Wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy podczas ćwiczeń lub szkolenia z użyciem materiałów do pozoracji

Stosując środki dymotwórcze:

- 1) zapłonnik i świece dymne przechowuje i transportuje się oddzielnie;
- 2) zapłonnik włożone w otwory świec zapala się wyciągniętą ręką; nie wolno pochylać się w tym czasie nad świecą;
- 3) zapala się świece niewykazujące uszkodzenia;
- 4) w rękę przetrzymuje się wyłącznie niezapalone granaty dymne;
- 5) rakiety sygnalizacyjne nosi się niezaladowane, a naboje wprowadza się do lufy dopiero przed oddaniem strzału.

Materiały pirotechniczne i wybuchowe podczas ćwiczeń lub szkolenia stosują wyłącznie osoby posiadające odpowiednie uprawnienia.

Wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy podczas ćwiczeń lub szkolenia z wykorzystaniem statku powietrznego

Podczas prowadzenia ćwiczeń lub szkolenia z wykorzystaniem statku powietrznego jako środka transportu:

- 1) dojście lub dojazd do statku powietrznego następuje po wezwaniu przez pilota lub załogę tego statku;
- 2) kontakt z pilotem lub załogą nawiązuje się drogą radiową lub za pomocą umówionych znaków gestowych;
- 3) przy podchodzeniu lub podjeżdżaniu do śmigłowców zachowuje się szczególną ostrożność, zwracając uwagę na wirujące łopaty wirnika i śmigło ogonowe;
- 4) zezwala się na podejście strażaków do statku powietrznego wyłącznie z boku, w strefach dozwolonych - bezpiecznych;
- 5) zezwala się na dojazd pojazdów wyłącznie z boku statku powietrznego na odległość nie mniejszą niż dwa metry od jakiegokolwiek jego elementu.
- 6) do czasu wyłączenia silników i zatrzymania śmigieł statku powietrznego nie prowadzi się czynności ratowniczych w bezpośrednim jego sąsiedztwie.

Zabrania się strażakom podchodzenia do śmigłowców od strony wznoszącego się zbocza.

WYMAGANIA BEZPIECZEŃSTWA I HIGIENY PRACY PODCZAS AKCJI RATOWNICZYCH

Wymagania ogólne

Pojazdy pożarnicze dysponowane do akcji powinny posiadać obsadę zapewniającą skuteczne i bezpieczne prowadzenie działań – nie mniejszą niż **cztery** osoby.

Strażak uczestniczący w akcji ratowniczej:

- 1) używa sprzętu specjalistycznego zgodnie z instrukcją obsługi;
- 2) melduje dowódcy nadzorującemu odcinek akcji ratowniczej o każdym przypadku oddalenia się i powrotu na teren tego odcinka.

Podczas akcji ratowniczej, kierujący akcją ratowniczą:

- 1) rozpoznaje zagrożenia, informuje o ich występowaniu oraz wydaje polecenia mające na celu właściwe zabezpieczenie strażaka przed ich następstwami;
- 2) wyznacza strefy zagrożenia;
- 3) kieruje do wszystkich działań gaśniczych i ratowniczych co najmniej dwóch strażaków, wyznaczając spośród nich dowódcę;
- 4) ustala sygnały i środki alarmowe oraz odwód niezbędny do udzielenia natychmiastowej pomocy poszkodowanym i zagrożonym;
- 5) rozpoznaje i ustala najbezpieczniejsze drogi odwrotu lub ewakuacji;
- 6) nadzoruje pracę strażaków oraz stan ich zabezpieczenia na stanowiskach szczególnie zagrożonych;
- 7) kontroluje, dla celów bezpieczeństwa, stan liczebny podległych strażaków, w szczególności przebywających w strefie zagrożenia;

- 8) organizuje, w miarę możliwości, pomiar czasu przebywania strażaków w strefie zagrożenia
- 9) podejmuje decyzję o natychmiastowych poszukiwaniach zaginionych w strefie strażaków.
- 10) W razie zagrożenia ogranicza do niezbędnego minimum liczbę strażaków znajdujących się w strefie zagrożenia

Praca w strefie są wykonywane przez co najmniej dwóch strażaków, w asekuracji kolejnych dwóch.

Przed wejściem do strefy zagrożenia strażak:

- 1) sprawdza funkcjonowanie sprzętu ochrony dróg oddechowych,
- 2) uruchamia sygnalizatory bezruchu;
- 3) potwierdza swoją gotowość dowódcy, w tym sprawność systemu łączności i sprzętu ochrony dróg oddechowych;
- 4) przygotowuje ewentualne drogi ewakuacji.

Dowódca utrzymuje łączność ze strażakiem pracującym w sprzęcie ochrony dróg oddechowych.

Wychodząc ze strefy zagrożenia, strażak melduje dowódcy o zrealizowanych zadaniach i o swoim stanie psychofizycznym.

W przypadku uzyskania przez kierującego akcją ratowniczą informacji o osobie poszkodowanej znajdującej się w strefie zagrożenia, kierujący tą akcją przyjmuje, że nastąpił stan bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego.

Wówczas strażak podczas wykonywania czynności ratowniczych może odstąpić od zasad powszechnie uznanych za bezpieczne, po wcześniejszym powiadomieniu o tym kierującego akcją ratowniczą.

asekuracja roty wchodzącej do pomieszczenia przy użyciu linki

Wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy podczas używania środków transportu

1. Rozpoczęcie jazdy pojazdem pożarniczym następuje wyłącznie na rozkaz dowódcy, po upewnieniu się przez niego o zajęciu miejsc przez załogę, zamknięciu skrytek i drzwi pojazdu.
2. Dowódca lub dysponent pojazdu nie może żądać zwiększenia prędkości pojazdu, natomiast może, ze względów bezpieczeństwa, nakazać jej zmniejszenie.
3. Wyposażenie pojazdu oraz przewożony sprzęt są zamocowane w sposób uniemożliwiający ich przemieszczanie w czasie jazdy.
4. Kierujący może prowadzić pojazd pożarniczy bez zakładania hełmu.
5. Załozce pojazdu pożarniczego zabrania się w czasie jazdy:
  - wychylania się i otwierania drzwi;
  - zajmowania miejsc innych niż ustalone;
  - jazdy na stopniach i innych zewnętrznych elementach pojazdu;
  - palenia tytoniu;
  - opuszczania pojazdu;

- prowadzenia zbędnych rozmów z kierowcą;
- zdejmowania hełmów;
- jazdy bez zapiętych pasów bezpieczeństwa, w przypadku wyposażenia pojazdu w takie pasy.

Na miejscu akcji pojazd ustawia się w sposób zapewniający bezpieczeństwo załogi i pojazdu, z zachowaniem możliwości manewrowania, w tym odjazdu lub ewakuacji.

W żadnym wypadku nie można dopuścić do tego, aby w składzie sekcji wyjeżdżającej do akcji znaleźli się członkowie młodzieżowych drużyn pożarniczych lub osoby przypadkowe.

W kabinie pojazdu pożarniczego nie może znajdować się więcej osób niż jest w niej miejsc stałych.

Wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy podczas obsługi sprzętu specjalistycznego

Podczas pracy silników spalinowych w przestrzeniach zamkniętych i miejscach o ograniczonej wymianie powietrza, zapewnia się skuteczne odprowadzanie spalin. W przypadku braku możliwości skutecznego odprowadzenia spalin, strażak stosuje sprzęt ochrony dróg oddechowych.

Sprzęt specjalistyczny na nierównym podłożu mocuje się w sposób uniemożliwiający jego zsunięcie się lub przewrócenie.

W strefach zagrożonych wybuchem stosuje się sprzęt specjalistyczny w wykonaniu przeciwybuchowym.

Podczas pracy sprzęt oświetleniowy nie może powodować oślepienia strażaków, w szczególności pracujących na wysokości, a także kierowców i obsługujących sprzęt specjalistyczny.

Pompy pożarnicze stawia się na podłożu stabilnym z wykluczeniem zamrzniętych akwenów.

Ruch drabiną i podnośnikiem wyposażonym w drabinę jest dozwolony wyłącznie w przypadku, gdy nie znajduje się na niej strażak, za wyjątkiem sytuacji, gdy strażak znajduje się w koszu drabiny

lub na podeście roboczym.

Drabin, podnośników, dźwigów i żurawi samojezdnych nie sprawnia się:

- w pobliżu napowietrznych przewodów elektrycznych i innych urządzeń znajdujących się pod napięciem, jeżeli zachodzi możliwość porażenia strażaka prądem;
- podczas burz i silnych wiatrów.

Wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy podczas prowadzenia akcji ratowniczych w transporcie

W przypadku gdy akcja ratownicza jest prowadzona na drodze publicznej lub w jej pobliżu:

- 1) każdorazowo przed wejściem na drogę strażak zachowuje szczególną ostrożność, upewniając się, że nie ma zagrożenia ze strony innych pojazdów;
- 2) w pojazdach pożarniczych włącza się światła pozycyjne i ostrzegawcze;
- 3) w odpowiednich odległościach od pojazdów ustawia się lampy sygnalizacyjne i znaki ostrzegawcze, zgodnie z zasadami określonymi w przepisach dotyczących ruchu drogowego;
- 4) do zabezpieczenia lub zamknięcia drogi używa się, w miarę potrzeby, pojazdów pożarniczych.
- 5) jeśli to możliwe załoga pojazdu wsiadać i wysiadać od strony pobocza drogi lub chodnika.

W przypadku prowadzenia akcji ratowniczej podczas wypadków i katastrof lotniczych:

- 1) dojeżdża się do statku powietrznego od strony nawietrznej, wyłącznie po stabilnym gruncie;
- 2) ustawia się pojazdy tak, aby w razie konieczności łatwo mogły zmienić pozycję;
- 3) zabezpiecza się oczy przed pyłem i zanieczyszczeniami;
- 4) zabezpiecza się lub usuwa wszystkie luźne przedmioty w rejonie lądowiska mogące unieść się w strumieniu powietrza oraz zamyka się drzwi pojazdu.

Podczas gaszenia pożaru kół statku powietrznego strażak zbliża się równolegle do osi kadłuba, z zachowaniem szczególnych środków ostrożności.

Podczas akcji ratowniczych nie przechodzi się pod statkiem powietrznym.

Na terenie akcji ratowniczych z udziałem statku powietrznego obowiązuje bezwzględny zakaz palenia tytoniu i używania ognia otwartego.

Zasady BHP podczas przebywania na szlakach kolejowych:

- przed wejściem na tor należy zatrzymać się i rozejrzeć na obydwie strony,
- przechodzić wolno dopiero po stwierdzeniu, że nie grozi nam niebezpieczeństwo,
- tory kolejowe przechodzić pod kątem prostym, jednocześnie obserwując czy nie nadjeżdża pociąg,
- podczas przechodzenia przez rozjazdy i zwrotnice nie stawiać stóp na główkach szyn oraz między iglicami i opornicami,
- nie wolno chodzić środkiem szyn, należy iść po zewnętrznej stronie toru,
- w razie zbliżającego się pociągu odsunąć się od toru na odległość ok. 1,5 m,
- zdwojoną uwagę zachować podczas mgły i opadów śniegu,

Do czasu uszynienia sieci trakcyjnej nie wolno:

- używać prądu wody,
- zbliżać się do sieci trakcyjnej na odległość mniejszą niż 2 m.

Zerwana sieć trakcyjna jest szczególnie niebezpieczna, gdyż pod tak dużym napięciem przemieszcza się w sposób niekontrolowany. Do zwisającego nad torem lub leżącego przewodu nie wolno się zbliżyć na odległość mniejszą niż 10m.

Ratownik podczas akcji ratunkowej powinien być ubrany w ubranie specjalne, hełm i rękawice, ponieważ narażony jest na:

- nagły wybuch oparów paliwa,
- rozbryzgi elektrolitu z pękniętego akumulatora,
- skaleczenia ostrymi krawędziami ciętych blach,
- uderzenie głową o elementy karoserii.

Wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy podczas prowadzenia akcji ratowniczych w obrębie zagrożenia substancjami chemicznymi

Podczas akcji ratowniczych, w których występuje zagrożenie ze strony substancji chemicznych:

- 4) dojeżdża się do miejsca zdarzenia od strony nawietrznej;
- 5) zapewnia się możliwość natychmiastowego wycofania sił i środków;
- 6) zachowuje się szczególną ostrożność, zwłaszcza przy przeprowadzaniu rozpoznania;
- 7) podczas rozpoznania stosuje się sprzęt ochrony dróg oddechowych;
- 8) w przypadku zidentyfikowania substancji chemicznej stosuje się środki ochrony indywidualnej właściwe dla tego zagrożenia;
- 9) w przypadku niezidentyfikowania substancji stosuje się środki ochrony indywidualnej właściwe dla zagrożeń najbardziej podobnych do występujących w danym momencie;
- 10) wyznacza się i oznacza strefy niebezpieczne zagrażające życiu i zdrowiu ludzi oraz środowisku;
- 11) bezpośrednio specjalistyczne czynności ratownicze przeprowadzają osoby odpowiednio przeszkolone;
- 12) zachowuje się szczególną ostrożność przy otwieraniu pomieszczeń i zbiorników;
- 13) otwierając pomieszczenia i zbiorniki, uwzględnia się parametry niebezpieczne substancji stwarzające możliwość wystąpienia pożaru, wybuchu lub niekontrolowanej emisji;
- 14) kontroluje się zasięg i stężenie substancji chemicznych przy użyciu dostępnych przyrządów kontrolno-pomiarowych;
- 15) osoby, które zostały narażone na bezpośredni kontakt z substancjami chemicznymi, po zdjęciu skażonej odzieży, poddaje się dekontaminacji oraz zapewnia się im pomoc medyczną;
- 16) czynności ratownicze, o ile jest to możliwe, wykonuje się od strony nawietrznej.

17) Strażaków pracujących w strefie zagrożenia zabezpiecza co najmniej dwóch strażaków przygotowanych do natychmiastowego wejścia w strefę.

Stosując sprzęt ochrony dróg oddechowych, zakłada się i zdejmuje maski wyłącznie w atmosferze niezanieczyszczonej substancjami szkodliwymi, a jednocześnie w miejscach położonych jak najbliżej obszaru, na którym prowadzona jest akcja ratownicza.

Przed założeniem maski strażak posiadający ruchome protezy zębowe wyjmuje je z jamy ustnej.

Wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy podczas prowadzenia akcji ratowniczych w obrębie zagrożenia niewypałami (niewybuchami), amunicją i materiałami wybuchowymi

Nie wprowadza się strażaka do obiektu i na teren bezpośrednio objęty bądź zagrożony pożarem lub innym zagrożeniem, na którym znajdują się niewypały (niewybuchy), amunicja i materiały wybuchowe lub przeprowadzane są ćwiczenia wojskowe przy użyciu ostrej amunicji.

W sytuacji wyjątkowej, w razie wprowadzenia strażaka na taki teren, współpracuje się z saperami oraz z personelem fachowym w zakresie materiałów wybuchowych i działa ze szczególną ostrożnością, wykorzystując wszelkie osłony.

Wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy podczas prowadzenia akcji ratowniczych w obrębie zagrożenia prądem elektrycznym

W czasie akcji ratowniczych, w których występuje możliwość porażenia prądem elektrycznym, strażak współpracuje z odpowiednią służbą techniczną w celu wyłączenia dopływu prądu elektrycznego do urządzeń i instalacji znajdujących się na miejscu akcji.

W przypadku gdy nie został wyłączony dopływ prądu elektrycznego, przyjmuje się, że każde urządzenie, instalacja elektryczna oraz trakcja elektryczna znajdują się pod napięciem.

Bezwzględnie zakazane jest gaszenie urządzeń elektrycznych pod napięciem środkami gaśniczymi posiadającymi zdolność do przewodzenia prądu elektrycznego.

Należy zwrócić szczególną uwagę i zachować ostrożność w czasie akcji ratowniczej w pobliżu urządzeń elektrycznych, przewodów wysokiego napięcia lub instalacji na możliwość powstania porażen wywołanych napięciem krokowym i prądami indukcyjnymi.

Wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy podczas prowadzenia akcji ratowniczych w obrębie zagrożenia materiałami promieniotwórczymi

Kierujący akcją ratowniczą informuje strażaka o występującym zagrożeniu radiacyjnym.

Strażak prowadzi czynności ratownicze i wspomaga działania służb odpowiedzialnych za likwidację zagrożeń radiacyjnych - poza strefą zagrożenia.

Wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy podczas prowadzenia akcji ratowniczych w czasie katastrof budowlanych oraz awarii technicznych

Podczas dozorowania pogorzeliska, przeprowadzania dochodzeń popożarowych lub czynności kontrolnych nie wchodzi się do obiektów grożących zawaleniem.

Podczas pracy żurawi, dźwigów, wyciągarek linowych oraz innych maszyn i urządzeń przebywanie w bezpośrednim zasięgu ich pracy jest dozwolone wyłącznie za zgodą kierującego akcją ratowniczą i operatora.

Wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy podczas prowadzenia czynności ratowniczych na wysokości oraz poniżej poziomu terenu

Podczas wykonywania czynności ratowniczych na wysokości, w celu zabezpieczenia strażaka przed upadkiem, stosuje się szelki bezpieczeństwa z pasem biodrowym.

W sytuacji gdy wystąpił stan bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego, można skorzystać z dostępnych w danym momencie, środków ochrony indywidualnej strażaka.

Podczas operowania prądami gaśniczymi z drabiny, w celu zabezpieczenia strażaka przed upadkiem, stosuje się odpowiednio linię wężową zabezpiecza się przed upadkiem podpinką linkową.

Niedopuszczalne jest opuszczanie się ślizgiem po bocznicach drabin.

Podczas używania drabiny przenośnej w czasie czynności ratowniczych:

- 1) sprawia się ją tak, aby w trakcie używania nie straciła stateczności;
- 2) wchodzi się na drabinę i schodzi przodem do drabiny.
- 3) drabina przystawna powinna wystawać ponad powierzchnię, na którą prowadzi, co najmniej o trzy szczeble.
- 4) w przypadku konieczności wejścia przez otwory w ścianach budynku, ustawia się drabinę z boku otworu, w sposób umożliwiający bezpieczne przejście z drabiny na dolną krawędź otworu. Kierujący akcją ratowniczą, w uzasadnionych przypadkach, może podjąć decyzję o innym ustawieniu drabiny przystawnej.
- 5) drabiny wieloczęściowe łączone lub wysuwane są używane w taki sposób, aby zapobiec przemieszczaniu się ich części względem siebie.

Wymagania bezpieczeństwa i higieny służby podczas prowadzenia akcji ratowniczych w czasie gaszenia pożarów

Podczas gaszenia pożaru kierujący akcją ratowniczą:

- 1) utrzymuje łączność i kontroluje czas przebywania strażaka w strefie zagrożenia zapewniając bezpieczny odwrót lub ewakuację;

2) zapewnia asekurowanie strażaka za pomocą linki ratowniczej podczas akcji ratowniczej na terenach podmokłych i torfowiskach;

3) przed przystąpieniem do akcji ratowniczej w pomieszczeniu zadymionym, sprawdza wyposażenie strażaka w środki ochrony indywidualnej, sygnalizator bezruchu, sprzęt oświetleniowy i w sprzęt łączności bezprzewodowej.

W celu zmniejszenia zagrożenia związanego z działaniem płomieni, promieniowania ciepłego, dymu i gazów, strażak stosuje środki ochrony indywidualnej oraz wykorzystuje zasłony naturalne i sztuczne, w tym wodne.

Prowadząc linie węzowe:

- 1) na szlaku komunikacyjnym, oznacza się je i zabezpiecza (np. mostkami przejazdowymi);
- 2) unika się tarasowania liniami przejść, drzwi, schodów i innych szlaków komunikacyjnych;
- 3) pionowo, podwiesza się je i zabezpiecza przed obsuwaniem.

Prowadząc linię węzową po drabinie:

- 1) w czasie wchodzenia i schodzenia po drabinie umieszcza się linię węzową między nogami, przy jednoczesnym przewieszeniu prądownicy przez bark ku tyłowi;
- 2) w czasie wnoszenia linii węzowej po drabinie przydziela się strażakowi co najwyżej jeden odcinek linii węzowej.

Buduje się i prowadzi linię węzową bez zasilania jej wodą.

Na stanowisko gaśnicze w budynku wciąga się linię węzową za pomocą linki dopiero po przejściu strażaka z drabiny do wnętrza budynku.

Podczas wciągania linii węzowej z prądownicą zabezpiecza się prądownicę przed możliwością odłączenia.

Nie zwiększa się i nie zmniejsza w sposób gwałtowny ciśnienia wody w linii węzowej.

Operujący prądem gaśniczym:

- 1) kieruje go w sposób niepowodujący zniszczenia konstrukcji obiektu lub jego zawalenia;
- 2) nie używa zwartego prądu wody przy pożarach pyłów i materiałów pyłących oraz w przypadku wytworzenia mieszanin wybuchowych przez te substancje;
- 3) nie używa prądu wody i piany do gaszenia materiałów i surowców wchodzących z wodą w niebezpieczne reakcje;
- 4) nie kieruje prądu gaśniczego na ludzi.
- 5) operujący prądem gaśniczym można używać rozproszonego prądu wody do gaszenia odzieży na człowieku.

Wymagania bezpieczeństwa i higieny służby podczas prowadzenia akcji ratowniczych na wodzie (lodzie) i pod wodą (lodem) oraz na obszarach powodziowych, zalewowych i zalodzonych

Podczas akcji ratowniczych związanych z powodzią należy zapewnić:

- 1) oświetlenie terenu;
- 2) sprzęt i oświetlenie nawigacyjne;
- 3) indywidualne środki łączności, sygnalizacji i oświetlenia;
- 4) rezerwę suchej odzieży;
- 5) warunki do odpoczynku;
- 6) wymianę strażaków biorących udział w akcji.

Podczas ratowania ludzi znajdujących się na zamrzniętych akwenach i ciekach wodnych stosuje się sprzęt przeznaczony do tego typu działań, układając go na powierzchni lodu, a strażak przed rozpoczęciem akcji nakłada kamizelkę ratunkową oraz zabezpiecza się linką ratowniczą.

Wymagania bezpieczeństwa i higieny służby podczas prowadzenia akcji ratowniczych w czasie nadzwyczajnych zjawisk pogodowych

Podczas akcji ratowniczych w czasie burz i silnych wiatrów:

- 1) unika się gromadzenia sprzętu i zajmowania stanowisk w pobliżu drzew i obiektów, szczególnie w pobliżu słupów i kominów;
- 2) zwraca się uwagę na zerwane kable, przewody oraz urządzenia zagrażające porażeniem prądem elektrycznym.

Podczas akcji ratowniczych w czasie występowania ujemnych temperatur:

- 1) zachowuje się szczególną ostrożność przy używaniu sprzętu ochrony dróg oddechowych w związku z możliwością wystąpienia nieprawidłowości w jego pracy na skutek mrozu;
- 2) zachowuje się ciągłość przepływu wody w liniach węzowych;
- 3) przy wyznaczaniu stanowisk gaśniczych uwzględnia się przeciążenia konstrukcji budowlanej wskutek zamarzania wody użytej do gaszenia;
- 4) zachowuje się szczególną ostrożność w pobliżu linii węzowych i na stanowiskach gaśniczych w związku z możliwością powstania oblodzeń;

Zasady zachowania bezpieczeństwa podczas alarmu

Teren wokół strażnicy, a szczególnie przed bramami wyjazdowymi i wejściami powinien być utwardzony, równy, niezatarasowany, a w okresie zimowym odśnieżony i posypany piaskiem.

Wieczorem i w nocy strażak, który pierwszy przybył do strażnicy powinien włączyć oświetlenie zewnętrzne.

Strażak otwierający bramy garażowe powinien zabezpieczyć je przed samoistnym zamknięciem.

Nie należy w żadnym wypadku ustawiać się przed lub za samochodem pożarniczym lub innym środkiem transportu.

Odzież ochronna i uzbrojenie osobiste strażaka powinno znajdować się w ustalonych miejscach, np. na wieszakach, szafkach, regałach, bądź umieszczone w samochodzie.

Przed wyjazdem do zdarzenia strażak powinien założyć indywidualne środki ochrony.

W garażu lub pomieszczeniu na sprzęt należy bezwzględnie przestrzegać zakazu palenia tytoniu.

